

Рівненський державний гуманітарний університет
Психолого-природничий факультет
Кафедра екології, географії та туризму

Пояснювальна записка

до дипломної роботи
бакалавра

на тему: **« Комплексна оцінка туристичних ресурсів міста
Рівне»**

Виконала: студентка IV курсу, групи ТО-41
спеціальності 015 «Професійна освіта
(Туристичне обслуговування)»
Лавренюк Іванна Миколаївна

Керівник _____ доц. Костолович М.І.

Рецензент _____ доц. Романів А.С.

Рівне – 2021 року

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРИТОРІЇ	6
1.1.Змістова характеристика та компоненти туристично-рекреаційного потенціалу	6
1.2.Туристичні ресурси – основа умова туристичної практики	11
1.3. Складові туристичної інфраструктури	15
1.4. Методологічні підходи до оцінювання туристичних ресурсів	18
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РІВНОГО	21
2.1. Аналіз природно-ресурсного потенціалу Рівного і його прилеглих територій	21
2.2. Оцінка історико-культурного потенціалу міста Рівне	30
2.3. Аналіз функціонування закладів готельного та ресторанного господарства	34
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ТУРИСТИЧНИХ РЕСУРСІВ МІСТА	38
3.1. Можливості та загрози для розвитку культурно-пізнавального туризму	38
3.2. Заходи щодо розвитку туристичної привабливості міста. Новітні досягнення у сфері туристичних послуг	42
3.3. Туристичні маршрути та екскурсії містом	44
ВИСНОВКИ	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	54
ДОДАТКИ	59

ВСТУП

Туристичний бізнес сьогодні вважається перспективним напрямком культурного, соціального, економічного розвитку міста, окремих регіонів, країни в цілому. На Рівненщині туристична індустрія розвивається поступово, характеризується зростанням, проте нестабільним.

Розвиток туризму здійснюється за рахунок таких складових як: капіталовкладення, сучасні технології, трудові ресурси, рекреаційно-туристичні ресурси. Однак для створення ефективного туристичного бізнесу необхідні наявні природні, культурно-антропогенні ресурси. В наш час архітекторами створюються багато «штучних» туристичних ресурсів, які відображають певну естетичну, культурну, історичну, екологічну цінність. Це тематичні парки, розважальні центри, атракціони, комплекси для відпочинку, навчання, спорту тощо. Відповідно, якщо на певній території немає необхідних ресурсів для здійснення туристичної діяльності, то їх можна створити. Саме наявність туристично-рекреаційних ресурсів і сприяє формуванню туристичної діяльності і бізнесу на будь-якій території. Проте не слід забувати про природно-рекреаційний потенціал території, пам'ятки історії та архітектурного мистецтва, які завжди вабили туристів.

Вивчення туристичних ресурсів, територіальні особливості їх розміщення і використання, виокремлення основних складових структури туристично-ресурсного потенціалу території, їх оцінка дає можливість сформуванню пріоритетні напрямки для інвестиційної політики, визначення специфіки розвитку певної території, регіону, міста. На основі спроможності використання туристичних ресурсів розробляються нові цікаві туристичні маршрути для екскурсійної діяльності.

На сьогодні накопичений значний теоретико-практичний досвід вітчизняних науковців щодо оцінювання туристичних ресурсів регіону. Методологічні основи оцінки туристичного потенціалу висвітлені у працях таких науковців: Бейдик О., Бережна І., Горун В., Герасимчук З., Михайліченко Г., В. Руденко, Ю. Шабардіна та ін. Ресурсно-географічна

оцінка території, показники та критерії оцінювання обґрунтовані в працях А. Александрової, Е. Байкова, К. Галасюк, М. Бойко, А. Жупаненко, А. Бураченко, М. Воронцової, І. Зоріна, О. Ільїної, Г. Карпової. С. Ярмоменко та ін.

Однак універсальної загальнонаукової методики оцінювання ресурсного потенціалу території для планування туристичної діяльності досі немає. Недостатньо висвітлено багато питань, пов'язаних з оцінюванням антропогенних ресурсів (культурної сфери), визначення конкретних показників, уточнення складових ресурсного потенціалу тощо.

Тому актуальним є здійснення комплексної оцінки туристичних ресурсів міста Рівне, яка допоможе виявити передумови для різних видів діяльності, певні обмеження, визначити оптимальність режиму використання окремих територій та об'єктів міста, визначити заходи щодо ефективного використання природних та антропогенних ресурсів, охорони та поліпшення навколишнього природного середовища, а також створення позитивного іміджу міста та популяризації туристичних можливостей.

Мета роботи – дослідити особливості туристично-рекреаційного потенціалу міста Рівне та на основі узагальнення методологічних підходів здійснити комплексну оцінку туристичних ресурсів міста.

Для поставленої мети необхідно вирішити такі **завдання**:

- розкрити теоретичні основи дослідження туристичного потенціалу;
- визначити та схарактеризувати основні складові туристично-рекреаційного потенціалу досліджуваної території;
- обґрунтувати методологічні підходи та показники для оцінювання ефективного використання туристичних ресурсів;
- окреслити проблеми та перспективи розвитку туристичної діяльності міста;
- запропонувати заходи щодо нарощування та активізації використання туристично-рекреаційного потенціалу території.

Об'єкт дослідження – туристично-рекреаційний потенціал території.

Предмет дослідження – сукупність чинників та показників для оцінювання туристичного потенціалу території.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань застосовувались такі методи дослідження: аналітичні (вивчення та аналіз нормативно-правової, науково-методичної літератури з даного питання, Інтернет-ресурсів), синтетичні (порівняння, систематизація, узагальнення матеріалів), статистичний аналіз.

Наукова новизна роботи полягає в узагальненні висновків щодо висвітлення проблем комплексного оцінювання туристичних ресурсів території.

Теоретичне і практичне значення роботи полягає у тому, що автором здійснено аналіз складових компонент туристично-рекреаційного потенціалу досліджуваної території, узагальнено методологічні підходи та визначені показники для оцінки ефективного використання туристичних ресурсів, запропоновані заходи щодо розвитку туризму міста Рівне. Результати досліджень можуть використовуватись в освітньому процесі психолого-природничого факультету РДГУ, в рамках гурткової роботи, розробки тематичних проектів, підготовки до практичних занять з окремих дисциплін професійного циклу спеціальності 015 Професійна освіта (Туристичне обслуговування), 014 Середня освіта (Географія), а також розробки програм туристичних практик, оновлення існуючих туристичних маршрутів та створення нових.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури (43 найменувань) та додатків. Повний текст роботи складає 60 сторінок, з них – 54 сторінок основного тексту. Робота містить 16 таблиць, 3 рисунки, фотоматеріали.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

1.1. Змістова характеристика та компоненти туристично- рекреаційного потенціалу

Туризм завжди вважався прибутковою галуззю. Ця тенденція спостерігається і сьогодні, в останні роки сфера туризму є однією з найбільш розвинутих галузей у світовому господарстві. Вона відіграє важливу роль в економіці країни та її окремих регіонів, покращує якість життя населення. У суспільстві туризм має багатоаспектне значення, адже він впливає на розвиток транспорту, зв'язку, торгівлі, ресторанного господарства, сфери послуг та інших супутніх галузей. Крім того, туристична діяльність сприяє міжнародній та міжкультурній комунікації, збереженню традицій, культурної спадщини країн і окремих народів, та забезпечує раціональне використання і відновлення природних, історико-культурних ресурсів певної території.

У наукових працях вітчизняних і зарубіжних авторів використовуються поняття «туристичні ресурси», «туристичний потенціал», «туристично-рекреаційний потенціал» та ін.

Науковці все частіше використовують комплексне поняття, яке поєднує в рамках одного господарського комплексу різні сторони діяльності, але при цьому сутність понять не змінюється. Наприклад, використання словосполучень «туристичний ресурс», «туристично-рекреаційний ресурс», «туристично-рекреаційна діяльність», «туристично-рекреаційний комплекс», «туристично-рекреаційний потенціал» тощо. У зв'язку з цим необхідно з'ясувати сутність зазначених понять для дослідження проблеми аналізу туристично-рекреаційного потенціалу території на прикладі міста Рівне.

Вагомий внесок у дослідження туристично-рекреаційного потенціалу території (регіону) зробили такі дослідники, як: М. Бутко, Т. Бутова, С.

Дутчак [12]., Є. Крупочкіна, А. Калько, М. Лось, А. Тельцова, Н. Шабаліна [41] та ін.

Зупинимось на розгляді поняття «туристично-рекреаційний потенціал».

У Вікіпедії та в інших джерелах вказується на багатогранність поняття «потенціал», і зазначається, що практично всі об'єкти в тій чи іншій сфері мають можливості, наявні сили, засоби, що можуть бути використані для реалізації певних цілей [31].

У наукових джерелах часто ототожнюється поняття «ресурси» з поняттям «потенціал». Так, Абалкін Л. І. зазначає, що «потенціал» - це узагальнена характеристика наявних ресурсів, що пов'язані з місцем та часом і може стосуватися економічної, підприємницької, виробничої діяльності тощо [1]. Архангельський В. М. підкреслює, що «потенціал» - це наявні засоби, запаси, джерела (сукупність ресурсів), які можуть бути спрямовані для досягнення поставленої мети та/або розв'язання проблеми [2].

Однак між зазначеними поняттями існує відмінність, яка полягає в тому, що ресурси можуть існувати незалежно від суб'єктів діяльності, а потенціал, наприклад, окремого підприємства, регіону тісно пов'язаний з суб'єктами діяльності і повністю залежний від них – здібності, уміння, навички працівника, колективу.

Ми підтримуємо такий підхід, який дозволяє розмежовувати поняття «ресурси» та «потенціал», а в контексті розгляду туристичної діяльності використовувати поняття «ресурси» що забезпечують потенційні можливості певної території. Таким чином, туристичний потенціал території (міста, району, області, регіону) визначається можливістю використовувати туристичні ресурси, організовуючи туристичну та рекреаційну діяльність на даній території. Ефективне використання туристичного потенціалу забезпечує розвиток туристичної індустрії.

На основі аналізу туристичних ресурсів можна зробити висновки про туристичний потенціал регіону, про можливості використовувати туристичні ресурси суб'єктами туристичної діяльності. Зауважимо, що туристичний

потенціал підсилює привабливість території, робить її перспективною для туристичної діяльності.

Важливим для наших досліджень є визначення сутності термінів «туризм» і «рекреація». У статті 1 Закону України «Про туризм» «туризм» вживаються в значенні як «тимчасовий виїзд особи з місця проживання в оздоровчих, пізнавальних, професійно-ділових чи інших цілях без здійснення оплачуваної діяльності в місці, куди особа від'їжджає» [13].

«Туризм як форму суспільного споживання специфічних благ, послуг та товарів, що об'єктивно розвинулась унаслідок соціологізації відтворювальної функції, утворивши галузь діяльності зі створення цього специфічного продукту та організації його споживання, яка за кінцевим призначенням та характером діяльності належить до споживчих галузей господарства розглядає О.О. Любіцева [19].

Термін «рекреація» має латинське походження, від лат. «recreatio» і означає відновлення. У Положенні «Про рекреаційну діяльність у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду України» зазначено, що рекреація – «відновлення за межами постійного місця проживання у визначених згідно із законодавством місцях природно-заповідних територій та об'єктів розумових, духовних і фізичних сил людини, що здійснюється шляхом загальнооздоровчого, культурно-пізнавального відпочинку, туризму,... тощо» [26]. Отже, під рекреацією слід розуміти відновлення здоров'я і працездатності людини під час відпочинку. Рекреація охоплює різні види відпочинку на природних туристично-рекреаційних територіях, під час екскурсійно-туристичних заходів, відвідування пам'яток культури, музеїв, бібліотек, кінозалів тощо.

Таким чином, туризм можна аналізувати як форму споживання певних ресурсів суспільством та компонент відпочинку, під рекреацією розуміємо оздоровлення, відновлення сил, відпочинок.

Відповідно до чинного законодавства України туристом або мандрівником є «особа, яка здійснює подорож по Україні або до іншої країни

з не забороненою законом країни перебування метою на термін від 24 годин до одного року без здійснення будь-якої оплачуваної діяльності та із зобов'язанням залишити країну або місце перебування в зазначений термін» [13]. Людина, що подорожує (турист) може залишати своє постійне місце проживання на короткий або тривалий час залежно від мети подорожі. Крім того, під час подорожі турист відпочиває, оздоровлюється, відновлює сили, емоційно збагачується. Таким чином, можна стверджувати про присутність рекреаційного моменту.

На основі зазначених понять «ресурси», «потенціал», «рекреація», «туризм», «турист», з'ясуємо сутність комплексного поняття «туристично-рекреаційний потенціал».

Поняття «туристичний потенціал» конкретизується в науковій літературі, нормативно-правових та інших документах, є самостійним поняттям, яке широко використовується в літературних джерелах й на практиці.

Так, Шабаліна Н. В. [41] зазначає, що туристично-рекреаційний потенціал – це сукупність туристичних і рекреаційних ресурсів, територіальне їх поєднання і відповідних умов, що забезпечують потреби людей в туристичній й рекреаційній сферах діяльності.

Кусков А. С.[16] вказує на здатність території з наявними туристично-рекреаційними ресурсами прийняти граничну кількість туристів, без порушення стану природної (в тому числі екологічної) рівноваги, що і визначає туристично-рекреаційний потенціал регіону.

Козирев В. М. [17] пов'язує дане поняття з можливістю приносити доходи для суб'єктів туристично-рекреаційної діяльності.

Інші науковці Ніколаєнко Т. В. Гуляєв В. Г. [22;10] під туристично-рекреаційним потенціалом території розуміють:

- всю сукупність природних, культурних, історичних, соціально-економічних та ін. передумов щодо організації туристичної і рекреаційної діяльності;

- наявність унікальних або цікавих об'єктів на території;
- якісні та кількісні характеристики природних, історико-культурних ресурсів території, наявність туристичної інфраструктури, що в сукупності впливають на розвиток туристичної діяльності.

Дутчак С.В. [12] виокремлює рекреаційний потенціал (позитивний вплив території на фізичний та психічний стан людини під час відпочинку) та туристичний потенціал території (культурно-історична спадщина, ландшафтні комплекси), де відбувається туристична діяльність. Автор зазначає, що туристично-рекреаційний потенціал території формують туристичні ресурси (природна та антропогенна складова), які можуть використовуватися в даний час при необхідності для задоволення потреб туристів.

На підставі вищесказаного, можна виокремити основні чинники, що визначають туристично-рекреаційний потенціал території. До них належать[5;12]:

- Природні;
- Культурно-історичні;
- Соціально-демографічні;
- Політичні;
- Інженерно-технічні;
- Трудові ресурси;
- Туристична інфраструктура;
- Транспортна інфраструктура;
- Управлінські;
- Економічні;
- Інноваційні.

Таким чином, туристично-рекреаційний потенціал регіону – сукупність можливостей та туристичних ресурсів для забезпечення розвитку туристичної та рекреаційної діяльності на певній території. Взаємодія природних і антропогенних (матеріальних) засобів потенціалу спрямована на

якісний конкурентоздатний туристичний продукт, пропозиції та послуги. А нарощування туристичних ресурсів сприятиме збільшенню туристичного потенціалу території (регіону, району, міста) а відтак формуванню позитивного туристичного іміджу.

1.2. Туристичні ресурси – основа умова туристичної практики

З розвитком людства туристичний простір розширюється, анонсуються нові ідеї, з'являються нові можливості щодо організації туризму, а для туриста відкриваються нові форми туристичних подорожей. Однак для розвитку туризму необхідна сукупність туристичних ресурсів. Ряд науковців до їх переліку відносять: земельні, водні, лісові рекреаційні природні ресурси; фінанси (капітал); трудові ресурси; підприємницькі можливості (активність, нові ідеї, знання); інноваційні підходи; інформаційні ресурси [34]. Ті чи інші ресурси в меншій чи більшій мірі використовуються у різних туристичних практиках, які з кожним роком урізноманітнюються та оновлюються.

Відповідно до закону України «Про туризм» (редакція 1995р.) «туристичні ресурси є сукупністю природно-кліматичних, оздоровчих, історико-культурних, пізнавальних та соціально-побутових ресурсів відповідної території, які задовольняють різноманітні потреби туриста» [13].

Відповідно до такого визначення можна вважати поняття «туристичні ресурси» і «рекреаційні ресурси» подібні за своєю суттю й виявом.

Найбільш точне визначення дає О. О. Любіцева, яка вважає, що «туристичні ресурси – це частина туристично-рекреаційного потенціалу території і включають об'єкти природи, історії, культури, події, явища, які можуть бути використані для створення та реалізації туристичного продукту» [19].

Для ефективної туристичної діяльності туристичних ресурсів замало, необхідні певні умови, які по'язані з особливістю території, події,

пам'ятного місця тощо, а також наявність самого туриста, використовуватиме запропоновані йому можливості.

На сьогоднішній день існує чимало класифікацій туристичних ресурсів, які пропонуються науковою літературою. Наведемо декілька прикладів.

Таблиця 1.1.

Класифікація туристичних ресурсів[5;42].

Основні підходи	Автори
Природні туристичні ресурси, ресурси, створені людиною, додаткові ресурси	М. Труасі
Гідром (водні ресурси), фітом (земельні ресурси), літом (ресурси, створені людиною і викликають туристичний інтерес), антропом (людська діяльність)	П. Дефер
на прямі (краса ландшафтів, лікувально-оздоровчі властивості місцевості тощо), непрямі (сировинні, матеріальні, фінансові, трудові та ін.)	С.Шепетюк

Наведені класифікаційні схеми дають можливість узагальнити структуру туристичних ресурсів і виділити окремі компоненти.

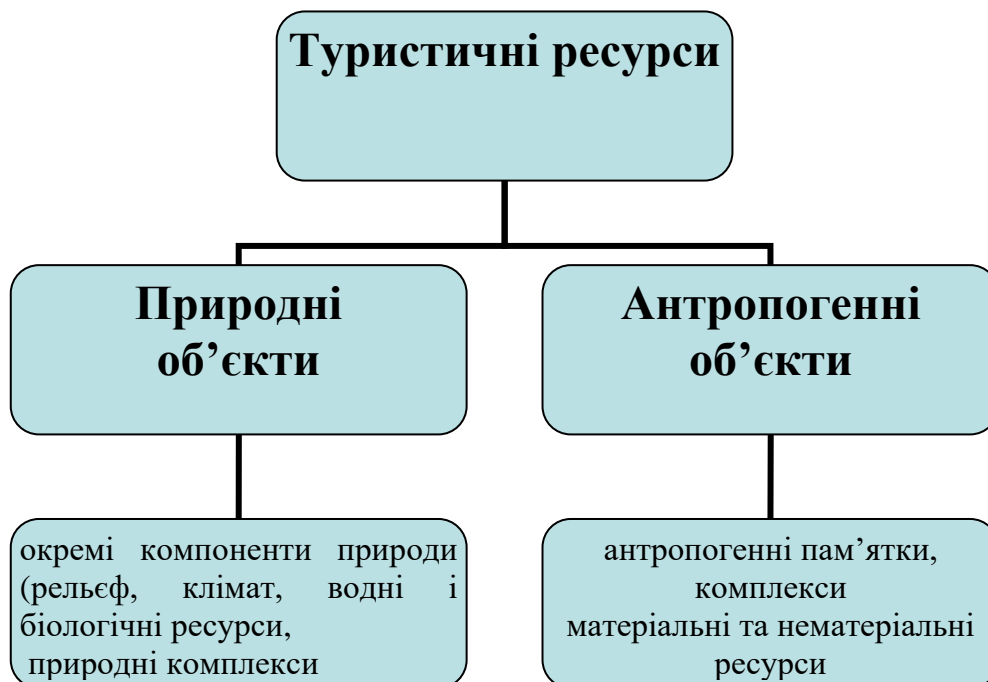

Рис.1.1. Компоненти туристичних ресурсів

**Порівняльний аналіз основних властивостей
туристичних ресурсів**

Природні туристичні ресурси	Антропогенні туристичні ресурси
Оздоровчий і відновлюючий ефект впливу на туристів	Пізнавальний, виховний ефект впливу на туристів
Тривале перебування туриста	Короткочасне перебування туриста
Більша витрата коштів туристів	Менша витрата коштів туристів
Самовідновлювальна здатність ресурсів	Самовідновлювальна здатність ресурсів відсутня
Сезонність використання	Сезонність слабо виражена
Знаходяться за межами населених пунктів, ресурси мають переважно просторовий розподіл	Розташування в межах населених пунктів, наявні лінійнопунктові туристичні маршрути
Транспортна доступність	Транспортна доступність
Мала вибірковість туристичного контингенту	вибірковість туристичного контингенту

Туристичні (природні та антропогенні) ресурси є частинами навколишнього природного середовища і культурним надбанням людства. З порівняльного аналізу видно, що природні й антропогенні ресурси мають спільні характеристики й свої особливості. Зазвичай, пам'ятки культури, визначні місця, музеї, замки приваблюють особливий контингент туристів з метою пізнавального туризму, під час відвідування яких підвищується екологічне мислення, патріотичне та естетичне виховання. До переваг антропогенних ресурсів можна віднести відсутність сезонності, транспортну доступність, пізнавальний ефект за короткий проміжок часу, менші витрати туристів у порівнянні з витратами на відновлення сил та оздоровлення, що вимагає тривалого часу використання цілого природного комплексу та антропогенних (додаткових) ресурсів: мінерально-сировинних,

гідрологічних, земельних, кліматичних ресурсів, інших об'єктів території, послуг.

Таким чином, наявна ресурсна база території є першочерговою умовою для розвитку туризму, соціально-економічного зростання, соціального благополуччя регіону.

Україна, зокрема Рівненщина має значний природний потенціал для задоволення різноманітних потреб туристів, в тому числі іноземних. Насамперед, це:

- фізико-географічні умови,
- естетичність природних ландшафтів,
- об'єкти природно-заповідного фонду,
- землі лісового фонду,
- мінеральні води, річки, озера.

Культурна складова туристичних ресурсів багата на:

- етнокультурні центри,
- історико-культурні пам'ятки,
- археології пам'ятки,
- пам'ятки мистецтва,
- пам'ятки містобудування,
- краєзнавчі музеї, бібліотеки,
- кінотеатри, інші заклади.

За Герасименком В., Бедрадіною Г. [5] та іншими впровадження туристичної діяльності – це багатоетапний процес, який передбачає ряд етапів (див. рис.1.2.).

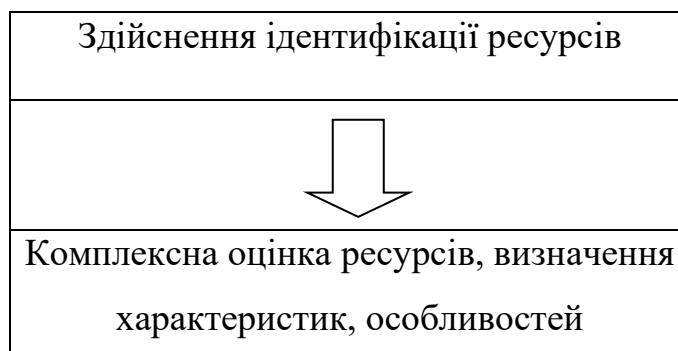

Рис.1.2. Етапи освоєння і використання туристичних ресурсів

В контексті економічного і соціального аспектів розвитку території, регіону, основною функцією туристичних ресурсів є приваблення туристів, задоволення їхніх потреб. Вдосконалення та оновлення туристичних послуг завжди на часі, адже турист з кожним роком стає вибагливішим і прагне до ексклюзивності нових вражень.

1.3. Складові туристичної інфраструктури

Для загального визначення потенціалу території для здійснення туристичної практики необхідний розвиток інфраструктурна території. Інфраструктура має наступні складові:

- структурна (наявність матеріальних об'єктів),
- функціональна (ведення економічної діяльності),
- трудова (забезпечення трудовими ресурсами).

За визначенням деяких авторів наукових праць (М.Жукова, В.Сенін, Д.А.Чудновський), інфраструктура туризму має становити сукупність загальних умов виробництва туристичного продукту. За іншими трактуваннями інфраструктура для туризму повинна охоплювати підприємства та установи, заклади, споруди для забезпечення життєдіяльності населення [40].

Горішевський П, Васильєв В., Зінько Ю. [7], Школа М. [30] зазначають, що туристична інфраструктура включає комплекс споруд, комунікаційних мереж, доріг, суміжні підприємства, які здатні забезпечувати доступ рекреантів до туристичних ресурсів.

Із зазначених міркувань можна узагальнити розуміння складових інфраструктури туристичної діяльності, а саме: сукупність галузей економічної діяльності, об'єктів рекреаційно-туристичної сфери, які створюють необхідні умови щодо виконання різних функцій господарювання, обслуговування та виробництва товарів і послуг на задоволення потреб туриста.

За джерелом [20] інфраструктура рекреаційно-туристичної сфери включає такі складові:

- інституційна, що становить сукупність об'єктів туристичної сфери, таких як туристичні фірми, готелі, страхові компанії, митниці, рекламні підприємства тощо;

- регламентуюча базується на нормативно-правовій основі;

- інформаційна представляє собою поширення інформації через інтернет мережі, телебачення, радіо, рекламу, створення інформаційних матеріалів для приваблення туристів.

Водночас економісти виділяють: загальну інфраструктуру, яка охоплює усе господарство країни і власне туристичну, яка охоплює виробництво туристичного продукту і послуг.

Таблиця 1.3.

Туристична інфраструктура

Туроператори і турагенти	Транспорт
Театри	Музеї
Заповідники	Стадіони
Дендропарки, ботанічні сади	Санаторії та курорти
Зоопарки	Сувенірні магазини
Ресторанний бізнес	Готельний бізнес

Кінотеатри	Спеціалізовані магазин
Спортивні заклади	Концертні зали
Конференцзали	Заклади освіти
Національні парки	Спа-центри та пляжі

Як бачимо з таблиці 1.3. туристична інфраструктура представлена багатьма складовими. За статистичними даними у туристичній діяльності найбільш затребуваними є послуги туроператорів і турагентів, ресторанного та готельного бізнесу, транспорту. Повністю не використовується потенціал музеїв, театрів, стадіонів, бібліотек санаторно-курортних закладів тощо. Показники туристичної діяльності у даних сегментах зменшуються.

Таким чином, активізація діяльності усіх сегментів туристичної інфраструктури, розробка спільних програм сприятиме розвитку туристично-рекреаційної сфери регіону.

На основі інтегральної оцінки природних й антропогенних ресурсів здійсненої О. О. Бейдиком [3;4;5] складено рейтинг регіонів України щодо наявного рекреаційно-туристичного потенціалу. За допомогою кількісних показників, які оцінювалися за п'ятибальною системою визначено території з потужним туристично-рекреаційним потенціалом в межах України. За показниками оцінки природних ресурсів (орографічних, гідрологічних, рослинних, тваринних) Рівненська область набрала 14 балів, і інтегральний показник становить 2. Найвищий показник має Закарпатська область – інтегральний показник 5 балів, найнижчий – 1 бал отримали Кіровоградська, Київська, Житомирська, Чернігівська, Запорізька, Полтавська, Донецька, області (див. Додаток).

Загальна оцінка включає і антропогенну складову. Так, за показниками, а саме: лікувально-оздоровчі, культурно-історичні, оздоровчо-туристичні, сакральні, біосоціальні, екологічні, індустріальні ресурси, Рівненщина отримала 16 балів, інтегральна оцінка становить 2 бали (див. Додаток).

Проаналізувавши дані досліджень щодо ресурсно-рекреаційного потенціалу території України, можна стверджувати, що кожному регіону властива своя неповторність, природна і культурна унікальність, свої особливості. Для кожної області виділені туристичні пріоритети. Оцінка ресурсного потенціалу дає можливість обрати правильну стратегію для розвитку туристичної діяльності регіону, області, району, міста.

1.4.Методичні підходи здійснення оцінки туристичного потенціалу

Оцінка туристичних ресурсів території є обов'язковою умовою забезпечення розвитку туристичної діяльності, її планування та організації як на державному, так і регіональному рівнях.

Аналіз наукових джерел [19;25;43] дає можливість узагальнити важливі фактори туристичної привабливості території (див. табл. 1.4).

Таблиця 1.4.

Фактори туристичної привабливості території [19;43]

Фактори	Показники
Загальний екологічний стан	наявність природних ресурсів, кліматичні умови, ризики катастроф, рівень розвитку сільського господарства, забруднення ґрунтів, обсяги споживання питної води, забруднення водних об'єктів, атмосфери.
Економічний	рівень інфляції, безробіття, прибутки, обсяг інвестицій.
Політичний	нормативно-праве регулювання розвитку туристичної сфери, рівень криміногенності.
Туристична інфраструктура	стан автошляхів та зв'язку, готельних та ресторанних закладів, туристичних

	комплексів, використання комп'ютерних та комунікаційних технологій, мережі Інтернет, транспорт.
Соціальний	демографічний стан у регіоні, наявність субкультур, показник безробіття.
Культурний	кількість освітніх закладів, бібліотеки, кінотеатри, клубні заклади.

Зазначені фактори (чинники) дають можливість оцінити туристичні можливості території. При здійсненні оцінки туристичного потенціалу необхідно враховувати всі внутрішні та зовнішні фактори, на основі опису і аналізу яких узагальнюються висновки про стан потенціалу туристичної діяльності.

За джерелами [43] до основних проблем при здійсненні комплексної оцінки туристичних ресурсів належать:

- відмінність умов територій обумовлює окремий набір параметрів та форм проведення оцінювання;
- методики спрямовані на визначення рейтингу туристичних територій і порівняння показників;
- не забезпечують об'єктивний вибір стратегії розвитку туристичної території, регіону, комплексу;
- оцінка окремих ресурсів є неповною і необ'єктивною для прийняття рішень.

Таким чином, в методиках використовується недостатня кількість параметрів, як правило, відсутні показники «ефективності» використання ресурсів, необхідне уточнення критеріїв відповідно до умов території, проблема збору необхідної статистичної інформації (часто інформація

відсутня). Крім того існують проблеми достовірності або викривлення даних, тінізація доходів туристичної діяльності, недосконалість законодавства, можлива маніпуляція результатами досліджень, отримання результатів різними методами, недоцільність їх порівняння. Все це впливає на правильність визначення напряму розвитку даного потенціалу в рамках туризму.

Юхновська Ю.О. констатує, що при здійсненні оцінки туристичного потенціалу, слід його розглядати як «ресурсний потенціал організації», що має використовуватися найбільш максимально, раціонально і креативно. При цьому необхідно враховувати умови менеджменту [43].

Методика оцінювання ресурсного потенціалу території базується на параметричних методах, методу визначення рангів [3;5;21; 25;43].

Етапи оцінювання:

- визначаються ключові ознаки, за якими порівнюється конкурентоспроможність;
- здійснюється кількісна оцінка (за параметрами) стану регіонального комплексу (окремо за кожним чинником)
- здійснюється розрахунок інтегрального показника стану туристичного комплексу за визначеними ознаками.

Застосовується формула:

$$A = \sum_{j=1}^n j a_{jx}$$

де: A – інтегральний показник стану регіональних рекреаційних комплексів; $j a$ – вага або значущість кожної ознаки; j – чинник конкурентоспроможності (потенціалу) регіональних туристично-рекреаційних комплексів; x_j – параметричний індекс ознаки; n – кількість ознак.

- визначається позиція регіонального комплексу серед інших.

За допомогою зазначених методів оцінюються кількісні та якісні показники стану туристичного комплексу.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРИТОРІЇ

2.1. Аналіз природно-ресурсного потенціалу Рівного і його прилеглих територій

На основі Екологічного паспорту Рівного[39] статистичної інформації [11] узагальнена характеристика природних і антропогенних ресурсів міста.

Місто Рівне обласного значення в Україні. Є адміністративним, економічним та культурним центром Рівненської області. Найбільше місто Українського Полісся. Розташоване в лісостеповій зоні на Волинській височині в південно-західній частині Рівненської області.

Місто перетинає річка Устя, ліва притока річки Горинь. Висота – 187 м над рівнем моря.

Площа Рівного становить 58,24 км². Населення за статистичними даними (2019 р.) - 248,6 тисяч мешканців.

Густота населення міста становить 3962 осіб/км². Чисельність населення – 241 867 осіб.

Рівняни відзначають День міста в останню неділю серпня.

Рівне має вдале географічне розміщення, розташоване на невеликій відстані від інших міст України:

відстані:

- Рівне – Луцьк – 70 км,
- Рівне – Львів – 215 км,
- Рівне – Тернопіль – 158 км,
- Рівне – Житомир – 187 км,
- Рівне – Хмельницький – 195 км,
- Рівне – Вінниця – 313 км,
- Рівне – Київ – 321 км.

«Місто знаходиться на перетині міжнародних автотранспортних та залізничних магістралей, в одному часовому поясі з містами Гельсінкі, Мінськом, Софією, Афінами, Каїром та плюс 2 години до Гринвіча. Рівне розташоване за 158 км до кордона з Європейським Союзом. Відстань від

міста Рівне до міста Варшава становить 474 км, Будапешта – 794 км, Праги – 1076 км, Берліна – 1131 км» [39 с.4].

Ключовими галузями господарства міста є:

- добувна і переробна промисловість,
- постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря,
- виробництво хімічних речовин і хімічної продукції,
- виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів,
- машинобудування, (ремонт, монтаж устаткування),
- текстильне виробництво,
- виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції;
- металургійне виробництво,
- виробництво готових металевих виробів.

«Транспортне обслуговування господарського комплексу і населення міста здійснюється електротранспортом, автомобільним, залізничним та повітряним видами транспорту» [39].

«У Рівному відкритий міжнародний аеропорт «Рівне». Може приймати літаки всіх типів. Аеродром аеропорту має злітно-посадкову смугу розмірами 2626x42 м з бетонним покриттям, яка на сьогоднішній день знаходиться в найкращому технічному стані в західному регіоні України» [39 с.7].

Через рівне проходять залізничні магістралі:

- Київ – Варшава,
- Київ – Берлін,
- Львів – Мінськ,
- Ковель – Одеса,
- Ковель – Новоолексіївка.

До Рівного можна доїхати автотранспортом:

- Київ – Житомир – Рівне – Дубно – Львів (номерний знак дороги Е40),
- Рівне – Луцьк – Устилуг (номерний знак дороги М08),
- Старокостянтинів – Рівне – Сарни – Житковичі (М21).

Відповідно інженерно-геологічним умовам Рівне розділене на три будівельних типи:

- сприятливий,
- менш сприятливий,
- несприятливий для забудови.

До несприятливих територій належить поймова тераса річки Устя із рівнем ґрунтових вод 0,5 – 1,5 м.

Корисні копалини представлені крейдою, суглинками, глиною, торфом.

Фізико-географічне та геоботанічне районування території міста

Рівне та прилеглі території відносяться до «Варковицько-Рівненського геоботанічного району дубово-грабових та дубових лісів і фрагментів лучних степів Луцько-Рівненського (Волинського лесового) геоботанічного округу дубово-грабових та дубових лісів Поліської підпровінції Східноєвропейської провінції Європейської широколистяної геоботанічної області» [39].

У рослинному покриві переважають дубово-грабові та дубові ліси. На території знаходяться чималі площі лучної та болотної рослинності.

Кліматичні умови

Формуючими факторами клімату місцевості є:

- географічна широта (залежить притік сонячної радіації),
- циркуляція атмосфери (впливає на температуру та зволоження),
- підстилаюча поверхня.

Клімат території міста є сприятливим – помірно-континентальний – зима помірно холодна, нестійка весна, дощове літо, відносно тепла осінь. В зимовий період дмуть південно-західні й південні вітри.

Максимальні та мінімальні значення клімату

Середньодобова температура повітря зросла на 0,8 – 1,0°C. У літній період спостерігається підвищення t до 30 °C. Літо триває з кінця травня по

вересень. Через вологе морське повітря, приносять західні й північно-західні вітри літо не дуже жарке. Досить висока вологість повітря.

Середня t січня – - 3,7 °С.

Середня t липня – +20,2°С.

Мікрокліматичні зони міста:

1. Заплава річки Устя, метеоумови - найменш комфортними.
2. Райони новобудов – дискомфортні умови.
3. Рівнинні, злегка горбисті райони - найоптимальніші умови.

Гідрографічна мережа

Річка Устя. З півдня на північ через всю територію міста Рівного протікає річка Устя та її притоки (р. Безодня і струмок Устя. Є правою притокою річки Горинь.

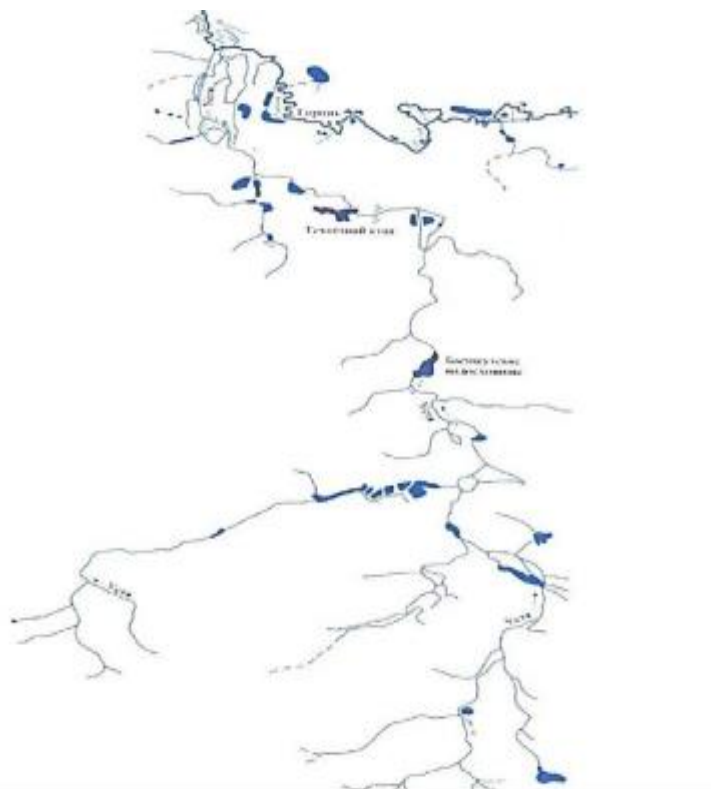

Рис. 2.1. Схема річкової мережі річки Устя [39]

Запаси річки водою поповнюються 28 струмками (114 км).

Загальна довжина річки становить 65,7 км.

Площа водозбору сягає 755 км².

Водні запаси річки використовується для промислового і побутового водопостачання, а також рибництво.

Басівкутське водосховище

Водосховище знаходиться в південній частині Рівного, розташоване на річці Устя, має витягнуту форму, протяжність – 3556м. Басівкутське водосховище є рекреаційним водним об'єктом.

Водне дзеркало має загальну площу – 104 га, максимальна ширина сягає 463 м. Водосховище має різні глибини:

- ділянки, глибини яких від 3,5 до 4 м - 0,5 % площі водного об'єкта,
- ділянки, глибини яких від 1,5 до 3,5 м - 74,5 % площі,
- ділянки мілководдя (до 1,5 м) - 25 % .

Фото. Басівкутське водосховище [39]

Водозбірна площа водосховища знаходиться в зоні, яка характеризується інтенсивним техногенним перетворенням НПС. Впорядкована пляжна зона, протяжність якої становить 335 м. Вона знаходиться на правому березі. Прилегла до води частина прибережної захисної зони Басівкутського водосховища забудована.

Згідно проведених досліджень річка Устя в останні 30р. відноситься до найбільш забруднених річок області. За лабораторними дослідженнями вода характеризується V класом якості - «дуже погана».

Незначний вплив на якість поверхневих вод мають антропогенні фактори, такі як землеробська діяльність, регулювання русел, осушення боліт.

Джерелами забруднення річки є:

- стоки, скиди підприємств та очисних споруд,
- неконтрольовані джерела дифузійного типу.

Як наслідок антропогенного впливу на водні об'єкти зменшилася глибина водойми, спостерігається активність бактеріологічного і біологічного забруднення, порушені межі захисної зони озера.

Грунтовий покрив

У ґрунтовому покриві досліджуваної території виділяють лучні чорноземи, малогумусні карбонатні неглибокі чорноземи. чітко У північній та південно-східній частині міста виділяються низинні болота (заплава річки). В межах міста (урбоєкосистеми) ґрунти в природному стані зустрічаються рідко.

В межах урбоєкосистеми виділяють паркові природні ґрунти, природно-штучні ґрунти скверів та бульварів, посадок, штучні ґрунти вуличних посадок.

Виробничий комплекс

Виробничий комплекс в межах міста розміщений досить щільно. Умовно виділяють п'ять промислових зон [11;39]

Промислова зона	Розміщення підприємств
1.Північна промислова зона	Рівненська філія ТОВ «Т Стиль», «Льонокомбінат», ТзДВ «Рівненський домобудівний комбінат», ПрАТ «Рівненська фабрика нетканих матеріалів», АТ «Рівнегаз», «Рівне- облводоканал» очисні споруди

	РОВОКП ВКГ
2. Зона енергетичної та транспортної спеціалізації (східна частина міста)	ТОВ «Прометей-А», КП «Рівнеелектроавтотранс», КАТП-1728, ТОВ «Рівнетеплоенерго», ПрАТ «Рівне-Авто», ТЗОВ фірма «Камаз-Транс-Сервіс». <i>Санітарно-захисні зони промислових підприємств витримані.</i>
3. Зона західної частини міста	ПП «Патар», ТОВ «Рівнепобут - прилад», ПП фірма «Мрія», ТЗДВ «Поліссяхліб» МПП НВФ «Продокологія», та невеликі організації. <i>Зелена зона території представлена парком Ювілейний.</i>
4. Південна частина території міста	охоплює райони Дворець та Басів Кут. ПрАТ «Агроресурс» ТЗДВ «Рівненський завод будматеріалів» <i>Санітарно-захисні зони не витримані.</i>
5. Зона центральна частина міста	Рівненська філія ПАТ «Укртелеком», ТЗОВ «Високовольтний союз- РЗВА», ПрАТ «Рівне-Борошно», ПрАТ «Рівненська кондитерська фабрика» ТЗОВ «Рівень-ЛТД». <i>Санітарно-захисні зони практично скрізь не витримані.</i>

Зелені зони у центральній частині міста: парк Молоді «Лебединка», гідропарк. парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва загально-державного значення «Рівненський парк культури та відпочинку ім. Т.Г. Шевченка».

В межах міста Рівного розташовані 87 об'єктів класу «потенційно небезпечні», в тому числі і ПрАТ Рівнеазот [11;39]

Таким чином, у результаті антропогенної діяльності збіднюється природне середовище, між природними компонентами порушуються взаємозв'язки, забруднюються географічна оболонка, її складові. Тому на

часі вирішення екологічних проблем: забруднення атмосферного повітря, водойм, поводження з відходами, благоустрій та озеленення території тощо.

Земельні ресурси

Станом на 01.01.2020 земельний фонд Рівного налічує:

- земельні угіддя – 5824 га.;
- забудовані землі – 3658 га, що становить 62,8 %;
- землі сільськогосподарського призначення – 1754 га (30,1 %);
- ліси – 85 га;
- води – 138 га;
- відкриті заболочені землі та відкриті землі без рослинного покриву – 189 га (7,1 %).

Моніторингові дослідження санітарно-хімічних, бактеріологічних показників проб ґрунту різних територій міста, в тому числі в місцях відпочинку показали незначну невідповідність санітарним вимогам. Загалом стан ґрунтів за коказниками зодовільний.

Благоустрій території

Показником озеленення території є озеленення насадженнями місць загального користування у межах забудови міста. До територій озеленення відносять:

- озеленені території парків,
- скверів,
- бульварів,
- набережних,
- гідропарку,
- водоймами.
- озеленені території житлових районів (насадження прибудинкових територій),
- закладів світи, охорони здоров'я,

- складських приміщень,
- культурно-освітніх, спортивних, оздоровчих установ,
- насаджень транспортних магістралей і вулиць,
- санітарно-захисних зон підприємств,
- водоохоронних зон, та місць спеціального призначення.

Таблиця 2.1.

Структура земель Рівного [11;39]

Загальна площа земель	5 824 га	
Площа зелених насаджень	148,44 га	2,55 %
Забудовані землі	3 658 га	62 %

Як бачимо з таблиці, площа забудованих земель становить 62 % від загальної площі території, площа зелених насаджень незначна, що вимагає перегляду та внесення відповідних пропозицій щодо покращення благоустрою міста.

Таблиця 2.2.

Озеленення міста [39 с.80]

№	Показники	
1.	Площа зелених насаджень загального користування, всього, га	148,44
2.	Кількість парків, од.	11
3.	Площа парків	105,71
4.	Кількість скверів, од.	18
5.	Сквери, га	22,39
6.	Набережні та бульвари, га	8,23

Так, у центральній частині міста зосереджена найбільша кількість об'єктів озеленення, які відповідає естетичним, рекреаційним, екологічним вимогам і нормам.

2.2. Оцінка історико-культурного потенціалу

Історико-культурні ресурси (об'єкти) є визначальними щодо формування попиту на туристичні ресурси. На жаль, в нашій державі недооцінюється значущість історичних та культурних об'єктів, багато визначних пам'яток не враховуються при складанні екскурсійних маршрутів, що в свою чергу стримує їх використання. Така ситуація значно впливає на регіональний туристичний бізнес. Критерії та методика оцінки ще досі не розроблена, не має загальноприйнятої схеми оцінювання культурних ресурсів.

Особливість туристично-культурного потенціалу області і міста розкривається численними історико-культурними пам'ятками різних часів і представлена архітектурними спорудами, пам'ятниками, музеями.

На Рівненщині нараховують [36]:

- замки – 8,
- історичні міста – 13,
- пам'ятки монументального мистецтва – 14,
- культові споруди – 1174,
- пам'ятки архітектури – 248,
- монастирі – 20.

Відтак, Рівненщина багата на історико-культурну спадщину, посідає перше за природно-заповідним фондом. Багато туристичних місць знаходяться поза межами міста, однак і обласний центр має свої переваги.

Рівне завжди вважалося осередком культури. В нас час у місті функціонують театри, студії, зал органний зал, музеї, будинки культури, палаци культури, кінотеатри, бібліотеки.[36]

Таблиця 2.3.

Культурні установи Рівного

Театральні установи
Рівненський обласний академічний український музично-драматичний театр
Рівненський академічний обласний театр ляльок

<p>театр-студія «У старому парку»</p> <p>Театральна лабораторія «Відсутність»;</p> <p>театр-студія «Від ліхтаря»;</p> <p>Молодіжний експериментальний театр Рівного «МЕТР».</p> <p>Молодіжний народний театр (базується при Міському палаці культури «Текстильник»)</p>
Музичні установи
<p>Рівненська обласна філармонія</p> <p>Зал камерної та органної музики</p>
Будинки культури
<p>Міський будинок культури</p> <p>Міський палац дітей та молоді</p> <p>Обласний центр народної творчості</p> <p>Міський палац культури «Текстильник»</p> <p>Палац культури та спорту «Хімік»</p> <p>Будинок культури УТОГ</p> <p>Будинок офіцерів</p> <p>Будинок учених</p>
<p>Молодіжна громадська організація «КВН Рівненщини»</p>
Кінотеатри:
<p>Кінопалац «Україна»</p> <p>Кіноклуб «Gonzo»</p>
Галереї
<p>Євро-Арт, галерея європейського живопису</p> <p>Арт-галерея Купчинського, фотоклуб «White Rabbit» та фотогалерея</p> <p>Виставкова зала обласної національної спілки художників України</p> <p>«Час», фотоклуб та фотогалерея</p> <p>«Щілина», галерея сучасного мистецтва</p>
Музеї:

<p>Рівненський обласний краєзнавчий музей</p> <p>Музей українського мистецтва</p> <p>Музей бойової слави 13-го Армійського корпусу</p> <p>Бурштиновий музей</p>	<p>Заснований у 1940р. Налізує близько 140 000 музейних експонатів.</p> <p>Перший музей у Рівному було створено 1906 р.</p> <p>Наймолодший музей Рівного, заснований 2010 р., представлено ювелірні вироби, картини, унікальні злитки бурштину тощо</p>
<p>Парки</p>	
<p>Парк ім. Т. Г. Шевченка – парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва</p> <p>Парк молоді, майдан Короленка, вул. Драгоманова</p> <p>Гідропарк першої черги, вул. С. Бандери, вул. Набережна</p> <p>Гідропарк другої черги, вул. С. Бандери, вул. Севастопольська</p> <p>Меморіал слави, вул. Київська</p> <p>Парк «Жовтневий», вул. кн. Володимира</p> <p>Дендропарк мікрорайону «Ювілейний»</p> <p>Парк біля «Мото-треку»</p>	
<p>Зоопарки</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Рівненський зоопарк

Спираючись на наукові дослідження В. Горуна [8;9] з метою визначення історико-культурного потенціалу міста використані наступні ознаки:

- кількість історико-культурних об'єктів:
- історичні,
- археологічні,
- монументальні,
- містобудування та архітектури,
- насиченість території (кількість об'єктів на 1 км²)
- коефіцієнт (К) пізнавальної цінності культурних ресурсів (табл. 2.4.).

Таблиця 2.4.

Оцінка історико-культурних ресурсів

Історико-культурних об'єктів	Шт/км2	К
Археологічні, історичні, монументальні, місто-будування	∑	
	416	0,52

Таблиця 2.5.

Культурні ресурси

Культурні установи	К-сть	Культурні установи	К-сть
Театральні	7	Галереї	5
Музичні установи	2	Музеї	4
Будинки культури	8	Парки	8
Кінотеатри	2	Зоопарки	1

Аналізуючи показники культурного потенціалу міста можна стверджувати про наявність унікальної культурно-історичної спадщини, деякі з них державного значення, різноманітність культурних установ, їх доступністю. На сьогодні культурний потенціал міста складається з 453 об'єктів. На державному обліку перебуває 416 історико-культурних пам'яток (історії, архітектури, археології, монументального мистецтва [38]. Територія міста відноситься до середньоатраактивних територій.

На сьогодні існує багато проблем збереження пам'яток культури, а саме: більшість історико-культурних пам'яток потребують відновлення; необхідне оновлення та приведення у відповідність сучасним нормам облікової наукової, правової документації; відсутній повноцінний моніторинг технічного стану культурних пам'яток, здійснення паспортизації пам'яток; обмежене фінансування заходів [38].

2.3. Аналіз функціонування закладів готельного та ресторанного господарства

Згідно статистики за останні 10 років кількість підприємств готельного господарства в Україні зменшилася в 1,2 рази, за винятком м. Києва і Львівщини - 297 одиниць. Зауважимо, що у звітних матеріалах не має даних про малі готелі, що з'явилися на території країни упродовж останніх років. Завантаженість готельних підприємств падає, відповідно поступово зменшується одноразова місткість закладів. [1;29].

Герасименко В та ін. [5] здійснено оцінку рівня потенціалу закладів готельного господарства по регіонах, відмічено Рівненську область як регіон з низьким потенціалом у порівнянні з іншими (коефіцієнт 2,5, найвищий – 7,6 для м. Київ, найнижчий – 1,1 для Кіровоградського регіону). [5].

Основні показники для визначення потенціалу: сервіс, ефективність роботи, середня місткість, середня тривалість перебування, обслуговування іноземців, дохід.

Таблиця 2.6.

Туристична інфраструктура Рівненської області та обласного центру

	Область	Рівне
Готелі	70	20
Садиби	59	-
Бази відпочинку	30	4
Туроператори	16	16
Інформаційні офіси	5	1
Заклади харчування	1300	376

До структурних складових готельного господарства м. Рівне відносять:

- оздоровчі комплекси;
- будинки відпочинку;
- санаторії;
- готелі.

У Рівному зареєстровані такі заклади готельного господарства [14].
Оздоровчі комплекси: Фірма «Кемпінг», «Нептун», «Моріон».
Будинок відпочинку - «Сосновий бір» с. Жобрин.
Санаторії «Горинь» (смт Степань), Хрінники», «Червона Калина» (с. Жобрин).

Готелі - готель Державне підприємство Міністерства оборони України готель «Горинь», Готель «Мир», туристичний комплекс «Турист», готель-ресторан «Марлен», «Україна» [14].

Аналіз відгуків туристів в більшості позитивні, заклади готельного-ресторанного господарства перш за все повинні забезпечувати комфортними умови для зупинки, розваг, харчування, прогулянок. За останні роки в готелях заповненість місць закладів становить 30%, що вказує на низький показник.

Ресторанне господарство міста

Ресторанний бізнес завжди приваблював підприємців і вважається прибутковим через швидку окупність. Однак, для отримання прибутків ресторанним закладам необхідні сприятливі умови.

На жаль сьогодні спостерігаються негативні тенденції у розвитку ресторанної справи. Це пов'язано із зростанням курсу долара, подорожчанням продуктів харчування, збільшенням плати за оренду, скороченням штату працівників, зменшенням попиту через невизначену ситуацію пандемії COVID-19, високий рівень фінансового ризику.

Зауважимо, що ресторанне господарство об'єднує підприємства, які спеціалізуються на харчовому виробництві, тобто виробляють продукцію , в даному випадку їжу, торгівлі їжі (харчами), а також організації щодо її споживання. Ресторанне господарство входить до складу соціальної інфраструктури і його основна функція - задоволення потреб населення. Надає соціокультурні і соціально споживчі послуги як місцевому населенню, так і туристам [23].

Враховуючи чинники негативної тенденції у розвитку ресторанної справи найбільш вигідною пропозицією є ресторани і кафе у торгово-розважальних центрах, що формує середній сегмент ресторанних закладів. Подорожчання послуг впливає на потік клієнтів.

Більшість закладів харчування за чисельністю працюючих належить до малих підприємств, чисельність працюючих невелика. За звичай це спеціалізовані заклади орієнтовані на місцевий ринковий сегмент. Лише незначна частка (20 од.) припадає на великі і середні ресторанні підприємства. Ресторани: «Іннес», «Левада», «Мир», «Мисливець», «Пурі», «Спорт», «Турист», «Фараон» та ін. [14].

Отже, ресторанний бізнес, важливим чином, залежить від спроможності споживачів сплатити надані послуги.

Заклади харчування міста Рівного [14]:

- Кав'ярні, кондитерські -67;
- Кафе, бари, паби -234;
- Піцерії – 43;
- Ресторани - 20;
- Фастфуд – 12.

Таблиця 2.7.

Характеристика ресторанного господарства [24]

Показники за 2020р.	
Обіг закладів ресторанного господарства	6,5 млн. грн.
Підприємств торгівлі та громадського харчування	1500
Заклади харчування	376
Відкрито підприємств громадського харчування	45
Створено нових робочих місць	114

Забезпеченість місцями в закладах харчування міста Рівне є достатньою (фактична наявність – 52 місця на 1 тис. населення; потреба – 63 місця на 1 тис. населення), враховуючи кількість населення у м. Рівне (241867 тис. осіб) та кількість туристів, що відвідали місто в 2019 р. (740 тис. осіб).

Зауважимо, що в основі туристичної діяльності як сфери обслуговування і надання послуг важливе значення має гостинність. Тому постійне оновлення виробництва туристичних товарів і надання послуг є першочерговою умовою розвитку підприємства, особливо при жорсткій конкуренції. Варто звернути увагу на такі показники як: фінансову забезпеченість та стійкість підприємства, якість технічного оснащення, висококваліфікований персонал, привабливість закладу, готовність до інноваційної діяльності.

Перспективними для Рівного у сфері ресторанного бізнесу є тренди національної кухні, заклади пропонують страви, приготовлені за старовинними рецептами; підтримка здорового харчування на основі екологічно чистих фермерських продуктів, приготування страв перед туристами тощо. Такі інноваційні підходи вимагають чіткого планування, високих професійних вимог до персоналу, виконавців замовлення.

Таким чином, впровадження нових послуг, покращення сервісних методів, оформлення інтер'єру відповідно до сучасних запитів і вимог, застосування новітніх методів просування послуг, реалізація «лояльних» програм для відвідувачів, орієнтація на перспективні для регіону види туризму, розвиток партнерських відносин та інших заходів – можливі нові шляхи підвищення стану діяльності закладів готельно-ресторанного господарства.

Розділ 3.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ТУРИСТИЧНИХ РЕСУРСІВ МІСТА

3.1. Можливості та загрози для розвитку культурно-пізнавального туризму

Оцінювання туристичних ресурсів дає змогу виділити слабкі і сильні сторони, запропонувати заходи щодо підтримки туристичних ініціатив та інновацій.

Таблиця 3.1.

*Визначення сильних та слабких сторін туристично-рекреаційного
комплексу міста [5;11;21;32;39;43]*

Сильні сторони (переваги)	Слабкі сторони (недоліки)
Природно-рекреаційні умови та ресурси	
Зручне географічне положення. Транспортна доступність.	Відносна периферійність околиць міста, дещо складна транспортна доступність.
Сприятливі природно-кліматичні умови	Деградаційні зміни у водних об'єктах міста
Рівнинні, злегка горбисті ландшафти, зонування території, с/г угіддя, природна унікальність	Помірне забруднення ґрунтів, лісові смуги, не ефективне використання земельних ресурсів
Рекреаційні можливості, умови для розвитку активних видів туризму	Неефективне використання ресурсів, недостатність сучасної туристичної інфраструктури, наявні вільні ділянки та багато малоцінної індивідуальної забудови
Екологічні умови	
Впровадження нових екологічних та	Забруднення атмосфери, водних

енергозберігаючих технологій	об'єктів, шумове забруднення, наявність поблизу атомних електростанцій
Кадрове забезпечення	
Кваліфіковані трудові ресурси, підготовка фахівців для сфери туризму, економічного та юридичного профілів, наявність освітніх закладів різних рівнів	Демографічні негативні тенденції, відтік кваліфікованих трудових ресурсів
Соціальні умови	
Безпека та охорона, низька криміналогенність, Система охорони здоров'я та рівень гігієни, страхування	Низька безпека окремих частин міста, платні медичні послуги,
Туристична інфраструктура	
Розгалужена система транспортних шляхів, інфраструктура наземного транспорту	незадовільний стан дорожнього покриття, шляхів та сервісу, цінова конкуренція в туристичній індустрії
Інформаційна та телекомунікаційна інфраструктура Нарощування інформаційних продуктів	Недосконала законодавча база щодо питань розвитку та використання ЗМІ, незначні технологічні можливості використання інформаційних систем та технологій суб'єктами туристичної діяльності
Забезпеченість закладами готельного та ресторанного господарства, достатня кількість посадочних місць, транспортна доступність	Низька наповненість місць, низький коефіцієнт завантаження засобів розміщення, не дуже високий рівень обслуговування
Культурно-антропогенні ресурси	

Привабливість туризму, наявні культурні ресурси пам'яток архітектури, археології, державний рівень значущості, освітні заклади, навчання, тренінги	Низька фінансова підтримка, часто незадовільний стан, недостатня насиченість історико-культурними пам'ятками, платні послуги
Фінанси, інвестиції, управління	
Державні дотації, кошти споживачів, суб'єктів господарювання, спрямованість коштів на нові технології галузі	Незначні державні дотації, брак коштів, нераціональність використання коштів
Укладання договорів з інвесторами, залучення коштів інвесторів, новоутворені підприємства, інноваційна діяльність	Недостатність інвестування
Нормативно-правова база, пріоритетність розвиток туризму, ефективність та оперативність роботи управління туристичним комплексом	Галузеве регулювання розвитку туризму потребує удосконалення,

Таблиця 3.2.

Можливості та загрози для розвитку туристично-рекреаційного комплексу

Можливості	Загрози
Політичні	
Спрямованість на внутрішній та міжнародний ринки, реалізація державних та регіональних програм Матеріально-технічне, організаційне, фінансове	Збільшення податків, скорочення фінансової допомоги з боку держави

забезпечення закладів відповідно сучасним міжнародних вимогам.	
Економічні	
Створення туристичного позитивного іміджу міста, бренд міста, розширення напрямів діяльності закладів туризму, шляхів надходження прибутку, забезпечення сприятливих економічних умов, залучення капіталу, в тому числі іноземного для розвитку туристичної діяльності	Негативні економічні тенденції, зниження туристичних потоків, скорочення робочих місць, можливе закриття об'єктів туристичної галузі.
Соціально-демографічні	
Зростання туристичного потоку до міста, поліпшення матеріального стану населення, можливості кваліфікаційного підвищення працівників галузі, підвищення якості туристичного продукту та послуги.	Збільшення соціальних виплат через низькі доходи населення, безробіття, відтік кваліфікованих працівників, зниження якості туристичних послуг.
Технологічні	
Зростання різноманітності видів туризму у місті, присутність причинно-наслідкових взаємозав'язків у туризмі, модернізація, інновації та ініціативи, Залучення ресурсів (інформаційних, фінансових, кадрових,) для розширення ринку	Пониження рівня галузі (периферізація), падіння попиту на туристичні ресурси населення, недостатня поінформованість населення

На основі SWOT- аналізу нами виділено декілька стратегічних рішень для розвитку та ефективного використання туристичних ресурсів міста.

Стратегія 1, яка полягає у розширенні туристичних послуг, залученні інвестицій, підвищенні якості послуг, залученні нових ресурсів, підвищення кваліфікації працівників, модернізація, оновлення інфраструктури.

Стратегія 2 передбачає зниження податків, державна підтримка, сприятливі умови для інвестування, збільшення сегменту споживачів, розширення послуг, співпраця з закладами харчування, дозвілля, розваг і відпочинку, освіти, науково-дослідними установами, мінімізація ризиків щодо технологічних негараздів в туристичній галузі.

Стратегія 3 реалізується завдяки таким діям: модернізація підприємств за рахунок приватного капіталу, використання всіх можливостей ресурсного потенціалу, формування туристичного іміджу міста, бренду, місцевого туристичного продукту.

Таким чином, основні механізми щодо управління розвитком туристично-рекреаційного комплексу міста базуються на співпраці та взаємозалежності компаній, підприємств, фірм, установ, організацій, які забезпечують високу продуктивність, якість, активність у галузі. Крім того, важливими інструментами забезпечення розвитку туристичної галузі є: державна підтримка інноваційної інфраструктури, позитивна інвестиційна політика, реалізація цільових програм, взаємодія політики, місцевих органів самоврядування, бізнесу, замовлення освітніх послуг і підготовка фахівців галузі.

3.2. Заходи щодо розвитку туристичної привабливості міста

Проведення тематичних тренінгів, конференцій що стосується сфери туризму, сучасного стану, проблем та перспектив розвитку є надзвичайно актуальними в умовах конкурентності. Тому обмін досвідом щодо стратегії розвитку туризму в містах, зокрема у Рівному є необхідною практикою.

Зазначимо, що в області спостерігаються позитивні тенденції розвитку туризму і також в обласному центрі у порівнянні з попередніми роками. Так, у Рівному впроваджуються заходи щодо покращення туристичного іміджу

міста, просування туристичного продукту, приваблення туристів до об'єктів показу та дозвілля. Проводяться заходи з метою популяризації культурно-історичного та пізнавального туризму [28;35]. Основні заходи представлені в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3.

Заходи розвитку туристичної діяльності [28;35]

Назва заходу	Діяльність
Проекти-магніти	Мультифункціональна арена (вул. Макарова)
Проект «Від мамонтів до Рівного»	Встановлено 21 вказівних стовпів 150 табличок 15 капітелей
Міжнародний аеропорт Рівне	Міжнародні рейси
Науково-інноваційний парк INN CITY	На базі Національного університету водного господарства та природокористування
Створення туристичного бренду «Туристична Рівненщина, яку Я зможу відкрити»	Туристична продукція, інформаційні туристичні ресурси
Карта історичних місць міста Рівне	Віртуальна карта об'єктів культурної спадщини 1918-1939рр
Проект «Кулінарна спадщина»	Популяризація традиційної місцевої кухні
Проект «Мацик – кулінарна спадщина Рівненщини»	Розробка каталогу регіональної кухні, розвиток гастротуризму
Діяльність туристично-інформаційного центру	Надання послуг через інтернет сайти, наживо
Діяльність наукових установ, бібліотек, музеїв	Паспортизація об'єктів культурної спадщини

Археологічні дослідження центрального майданчику міста	Археологічні розкопки в парку ім. Т.Г.Шевченка
Розробка туристичних маршрутів міста, екологічних стежок	Формування маршрутів використовуючи наявні пам'ятки та цікаві об'єкти
Екскурсії містом	Денні, вечірні, очні, віртуальні
Події	Фестивалі, велоподії, ярмарки, художні виставки, виставки-продажі, концерти, конкурси, спартакіади, свята тощо

Пріоритетними напрямки роботи управління культури і туризму м. Рівного є [35]:

- модернізація закладів культури;
- поповнення сучасними українськими виданнями фонду бібліотек міста;
- заходи спрямовані на популяризацію культурно-історичної спадщини;
- заходи з національно-патріотичного виховання молоді;
- проведення унікальних подій, фестивалів, розважальних заходів тощо.

Зауважимо, що за минулий рік область відвідало 740 тис. туристів (22 тис. іноземців). [24].

Варто наголосити, що спільна зацікавленість і злагожденість профільного управління, підприємств інфраструктури, бізнесу, інвесторів, інформаційної сфери, освітніх та культурних закладів зможуть місто зробити більш привабливим для туристів, тим самим збільшити надходження у місцеву громаду.

3.3. Туристичні маршрути та екскурсії

«Рівне – вчора, сьогодні, завтра» [36]

Історія Рівного має глибоке коріння. Вона сягає тисячі років, що підтверджується знахідками залишків житлових приміщень прадавніх людей, що знайдені біля села Бармаки, яким понад 15 тис. років. Більше двох тис. років тому на території сучасного міста осіли праслов'янські племена. Історія

міста пов'язана з ім'ям Марії Несвіцької, за часів її правління досягло високого розвитку завдяки Магдебурзького права, яке дало містянам торгувати і проводити традиційні ярмарки [36].

Історичні факти [33]:

Місто Рівне – столиця України у квітні – травні 1919 році.

Історичні документи підтверджують, що Рівне відіграло важливу роль в історичних подіях. Місто двічі проголошувалося столицею нашої держави.

За архівними даними, вперше Рівне отримало статус столиці у квітні 1919 р. Під натиском Червоної армії керівничий цент держави (Директорія УНР) було перенесено до Рівного, у Здолбунові знаходився штаб дієвої на той час армії. Під час роботи нового уряду у Рівному були затверджені та видані наступні документи:

- Постанова Ради Народних Міністрів про запроваджується обов'язкового вивчення української мови та літератури, історії України у школах;

- Закон про безкоштовне обов'язкове навчання дітей;

- урядова декларація, в якій йдеться про заклик до боротьби проти більшовиків.

Через події на фронті вже в травні уряд і штаб змушені були евакуюватися до Радивилова.

У квітні цього ж року Рівне було проголошено вдруге столицею України через спробу усунути С.Петлюру генералом-хорунжим В. Оскілко. Мова йде про державний переворот. Новий уряд намагався укласти мирну угоду з більшовиками. Такі події загострили політичну обстановку у місті. Симона Петлюру та міністрів було арештовано, В.Оскілко оголосив себе новим «Головнокомандуючим усіма озброєними силами Наддніпрянської України» [33]. Але державний переворот потерпів поразки: арештантів було звільнено соратниками, а Оскілка деякий час переховувався і врешті здався полякам [33].

«Дорога до храму» [36]

Екскурсія присвячена ознайомленню з духовними храмами, пам'ятками культури, історії, архітектури. Під час екскурсії туристи знайомляться з історією міста. Основні місця зупинки:

- Рівненський замок
- Палац Любомирських
- Будинок колишньої гімназії,
- Успенська церква
- Свято-Воскресенський собор
- Свято-Покровський собор

«Пам'ятка садово-паркового мистецтва – парк ім. Т.Шевченка» [36]

Парк ім. Т.Шевченка – місце для відпочинку рівнян. Пам'ятка паркового мистецтва займає 30 гектарів.

«Карта об'єктів культурної спадщини м.Рівного» [37]

В рамках проєкту «Рівне доступне для людей» запропонована карта з шрифтом Брайля, позначки якого допоможуть орієнтуватися територією міста людям з вадами зору. ця карта допоможе ознайомитися з історією, пам'ятками культури міста.

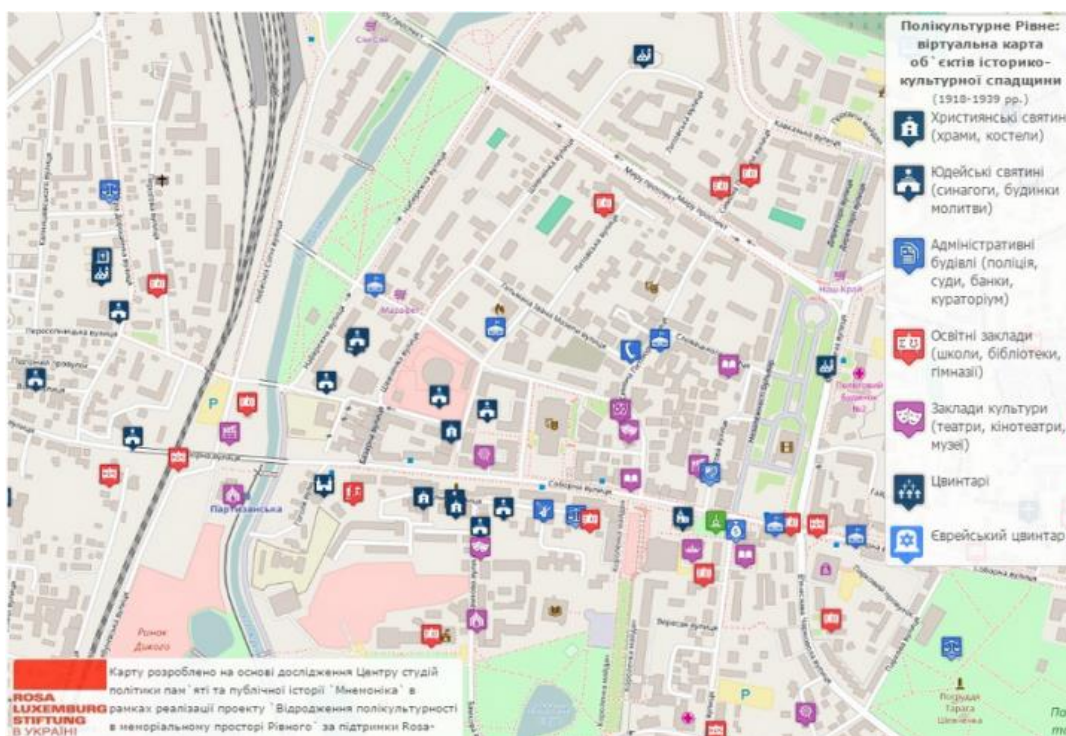
Карта. Джерело [37]

У Рівному встановлено білборди з картою туристичної інфраструктури центральної частини міста.

Мнемосхема встановлена в багатолюдних місцях міста:

- Торговий центр «Злата плаза»,
- Центр надання адміністративних послуг,
- Палац дітей та молоді,
- Міський Будинку культури (парк ім. Т. Шевченка),
- Рівненський зоопарк,
- Залізничний вокзал,
- Автостанції.

Представлено карту «Туристичні об'єкти»

Карта. Джерело [18]

На віртуальну карту нанесено більше 100 об'єктів міста міжвоєнного періоду, який припадає на 1919 – 1939 роки. Основні з них:

- святині християн та юдеїв;
- польські адміністративні будівлі,
- освітні, культурні заклади, які пов'язані з національними громадами міста (польської, чеської, єврейської, російської) [18].

Екскурсійний маршрути містом, основна мета яких відновити пам'ять про Рівне, його історію, минуле.

Об'єкти: «Костел святого Антонія, Дім молитви «Старий клоїз», Головна синагога, Рівненський «городський» суд, Свято-Воскресенський собор, музей господарства Волині, Школа ім. Синкевича, Приватна бібліотека Боруха Гальперіна, гімназія товариства «Тарбут», Будинок лікаря М. Прохорова, бібліотека російського товариства доброчинності, гімназія союзу осадників, Єврейська бурса для дітей-сиріт (вул. Свободи, біля Пластової), Державна гімназія імені Костюшка, Коедукаційна гімназія з польською мовою навчання єврейського батьківського товариства «Освята» [18].

«Середньовічний палац князів Любомірських» [36]

Замок магнатів Любомірських. Джерело [36]

Таблиця 3.4.

Хронологія історії життя замку, маєтку, палацу Любомірських (за матеріалами джерела [36])

Стародавній дерев'яний замок	XV ст., власність князів Несвицьких-Острозьких Фортифікаційна споруда
------------------------------	--

Маєток-палац Любомирських	1723р. успадкував князь Юрій Любомирський, вступив у володіння містом
I етап перебудови замку в палац	1728р. князем Юрієм Любомирським
II етап перебудови замку	1738р. сином Юрія Любомирського Станіславом Двоповерхова кам'яна споруда з мансардним дахом, герби роду Любомирських, скульптури римських воїнів при вході
III етап. Розробка «Плану замку, садів, парку та частини міста Ровно»	1797р., садоводом Діонісієм Міклером, архітектором Бургіньоном.
Територія палацово-паркового ансамблю Любомирських – «місце панських гульбищ», «рівненська Венеція»	З 1797р. 19 об'єктів ансамблю: господарські будівлі, альтанками, алеї, канали, сади, мости (сучасні вул. Замкова, 24 Серпня)
Остання спроба перебудови маєтку - початок занепаду палацу	1815р. братом князя Станіслава Юзефом Маєток у стилі французького ампіру, створена портретна галерея роду Любомирських
Резиденція -палац на «Гірці»	середина XIX ст. збудовано князем Фридериком
Земля поблизу родового маєтку	Фридериком побудовано приміщення гімназії
Старовинний маєток	1844 р. син Фридерика Казимір передав для потреб Рівненської гімназії

	архівний документ «Акт про передачу палацу» засвідчує опис приміщень:, 4 балкони, 3 погребі, 1-й поверх- 22 кімнати, невелика зала, 2-й поверх- 8 кімнат, бенкетна зала.
Руйнування палацу, занепад парку	упродовж XIX ст.
Поновлення палацу	1917 р. міською громадською організацією
Приміщення палацу	20-ті роки XIX ст. розміщувалося польське товариство «Сокіл»
Займання палацу	1927 р.
Палац зруйновано	квітень 1940р. радянською владою міста
Археологічні розкопки на місці палацово-паркового ансамблю	сучасність

На сьогодні є актуальним створення віртуальних екскурсій, які дозволяють зануритися у світ історичних подій, природної краси і унікальності, мистецтва з будь-якого куточка регіону, держави, світу. Віртуальні екскурсії представлені такою тематикою:

- «Вулицями Рівного»,
- «Музеєм бурштину»
- «Алеєю кованих скульптур».

Умови обмеженості ресурсів та децентралізація диктують необхідність визначення з стратегічним планом поліпшення соціального та економічного розвитку міста. Відповідно до цього необхідно знайти механізми ефективного використання переваг, природних ресурсів території, власних ресурсів туристичних підприємств задля підвищення рівня життя населення. У такому випадку доцільно ініціювати розроблення та реалізовувати проекти розвитку різних видів туризму відповідно до ресурсного потенціалу,

туристичних продуктів, а також сучасних об'єктів туристичної інфраструктури. Реалізація таких проектів стимулюватиме туристичний бізнес, і одночасно дозволить:

- підвищувати якість різноманітних туристичних послуг, рівень обслуговування туристів;
- розширити перелік туристичних послуг (готельно-ресторанних);
- створити нові робочі місця;
- удосконалення міської інфраструктури (туристичної та взаємопов'язані транспортної, логістичної, соціальної);
- додаткові надходження в бюджет територіальної громади.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження сформульовано висновки та пропозиції.

Розкрито сутність туристичного потенціалу, яка відображає сукупність наявних туристичних ресурсів території і можливостей їх ефективно використовувати в туристичній галузі задля потреб туристів.

Туристичний потенціал міста представлений сукупністю компонентів, які є взаємопов'язані між собою і одночасно можуть бути самостійними в межах територіальної системи: природні ресурси, культурні ресурси, інфраструктура. Кожна компонента є об'єктом управління, робить свій вклад у розвиток туристичної діяльності. Туристичний потенціал набуває активності під впливом суспільства.

На основі літературних джерел здійснено аналіз методичних підходів з оцінки туристично-рекреаційного потенціалу території. Для аналізу туристичних ресурсів використувався факторний аналіз, який ґрунтувався на визначенні і характеристиці факторів і показників. Основними факторами були виділені: природно-рекреаційні умови, екологічний стан території, економічні, соціальні, культурні. Аналіз яких дав уявлення про становище туристично-рекреаційного потенціалу території дослідження, туристичну привабливість міста.

Розвиток туристичної сфери залежить не тільки від наявності природо-рекреаційних ресурсів, але і від рівня розвитку інфраструктури, соціальної активності, економічної ефективності щодо діяльності туристичних підприємств.

Для туристичної сфери міста і регіону такі показники як природно-рекреаційні ресурси, їх доступність, наявність матеріальної і нематеріальної історико-культурної спадщини, є визначальними у сталому розвитку, інші, навпаки, містять загрози для функціонування галузі. Серед них: неефективне використання потенціалу рекреації, забрудненість водойм, атмосферного

повітря, недоліки інфраструктурного забезпечення, занедбаний стан об'єктів культурної спадщини.

Місто Рівне має свою унікальність, ландшафтну, історичну, архітектурну неповторність, етнокультурну цінність. Є туристично привабливим, доступним (знаходиться в межах транспортних коридорів міжнародного значення). За стратегічним планом області розвиток туристичної сфери визнано пріоритетним напрямком, що покращить соціально-економічну складову сталого зростання регіону.

Проведений SWOT-аналіз дав змогу виділити слабкі і сильні сторони туристичної галузі, на основі аналізу яких запропоновано заходи щодо підтримки туристичних ініціатив та інновацій. На нашу думку важливим є виконання таких стратегічних завдань: залучення інвестицій, розширення туристичних послуг, підвищення якості послуг, модернізація інфраструктури, державна підтримка, співпраця з дотичними галузями інфраструктури, інформування, формування туристичного іміджу, бренду, унікального місцевого туристичного продукту, підготовка висококваліфікованих фахівців туристичної галузі.

Список використаної літератури

1. Абалкин Л. И. Диалектика социалистической экономики / Л. И. Абалкин. – М., 1981.
2. Архангельский В. Н. Управление научно-техническим прогрессом в машиностроении / В. Н. Архангельский, Г. Е. Зиновьев. – М., 1983.
3. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: Методологія та методика аналізу, термінологія, районування: монографія / О.О. Бейдик. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2001. – 395 с.
4. Словник-довідник з географії туризму, рекреалогії та рекреаційної географії / О.О. Бейдик. - Київ, 1997. 130 с
5. Герасименко В. Г. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу регіону: монографія / В. Г. Герасименко, Г. К. Бедрадіна, С. С. Галасюк та інші / за заг. ред. В. Г. Герасименко. – Одеса : ОНЕУ, 2016. – 262 с.
6. Головне управління статистики у Рівненській області. – Рівне, 2019. – 200 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gusrv.gov.ua/>
7. Горішевський П. Сільський зелений туризм: організація надання послуг гостинності / Горішевський П., Васильєв В., Зінько Ю. – ІваноФранківськ : Місто НВ, 2003. – 148с.
8. Горун В. Оцінка рекреаційно-ресурсного потенціалу території одеської області / В. Горун. - Вісник львівського університету. Серія географічна. 2013. Випуск 43. Ч. 1. 29
9. Горун В.В. Інтегральна оцінка історико-культурних рекреаційних ресурсів Одеської області // Географічні дослідження: історія, сьогодення, перспективи. Матеріали Міжнар. наук. конф. студентів та аспірантів, 5-6 квітня 2012 р. – Харків, 2012. – С. 251-253.
10. Гуляев В.Г. Туризм: экономика, управление, устойчивое развитие: учебник / В.Г. Гуляев, И.А. Селиванов. – М.: Советский спорт, 2008. – 280 с.
11. Доповідь про стан навколишнього природного середовища у Рівненській області у 2019 році / Департамент екології та природних ресурсів

Рівненської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ecorivne.gov.ua/report_about_environment/

12. Дутчак С. В. Управління регіональним розвитком туризму : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / С. В. Дутчак. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2011. – 128 с.

13. Закон України «Про туризм» від 15 вересня 1995 р. №324/95-ВР. – Відомості Верховної Ради України, 1995 р., №31. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>

14. Infomisto/ua [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://infomisto.com/uk/rivne/catalog/cafe/>

15. Екологічний паспорт міста. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://economy.rv.ua/ecologicchniy-pasport/>

16. Кусков А. С. Курортология и оздоровительный туризм / А.С. Кусков, О. В. Лысыкова. – Ростов н / Д: Феникс, 2004. – 320 с.

17. Козырев В. М. Туристская рента / В. М. Козырев. – М. : Финансы и статистика, 2003.

18. Культурна спадщина Рівного: хто її творив. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://my.rv.ua/hotnews/kulturna-spadshhina-rivnogo-hto-yiyi-tvoriv/>

19. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) – 3-є вид., перероб. та допов. / О.О. Любіцева. – К.: «Альтерпрес», 2005. – 436 с

20. Мініч І.М. Соціальні чинники і функції інфраструктури туризму: соціологічний аналіз: Автореф ... дис. канд. соц. наук.// 22.00.04 – економічна соціологія. – Інститут соціології НАН України. - Київ, 2002. – 173 с

21. Михайліченко Г. І. Туристичний потенціал: методи оцінювання та інноваційний розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/25883025.pdf>

22. Николаенко Т. В. Рекреационная география / Т. В. Николаенко. – М. : Владос, 2001. – 288 с

23. Обозна А.О. Аналіз сучасного ринку ресторанних послуг та ефективність їх застосування на підприємстві [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.investplan.com.ua/pdf/13_2019/5.pdf
24. Офіційний сайт Рівненської міської ради / Розвиток сфери торгівлі http://www.cityadm.rv.ua/RivnePortal/ukr/Units/upr/torg/info_u_torg_001.asp
25. Ільїна М. В. інтегральне оцінювання туристично-рекреаційної сфери територій різних типів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
26. Положення про рекреаційну діяльність у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду України : Наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 22 червня 2009 р. № 330 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>
27. Рівне - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D1%96%D0%B2%D0%BD%D0%B5>
28. Рівненщина туристична: 5 новинок туризму регіону [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zruchno.travel/Publications/Entry/5202?lang=ua>
29. Регіональні показники. Статистична інформація. Держкомстат України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // www.ukrstat.gov.ua
30. Розвиток туристичного бізнесу регіону: Навчальний посібник / За ред. доктора економічних наук, професора Школи М.І. – Чернівці: Книги – XXI, 2007. – 292 с.
31. Потенціал - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB>
32. Стратегія сталого розвитку туризму і курортів в Україні (проект) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vincult.org.ua>.

33. Століття тому Рівне двічі ставало столицею: історична довідка [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<https://rivne.media/news/stolittya-tomu-rivne-dvichi-stavalo-stolitseyu-istorichna-dovidka>
34. Семенов В.Ф. Управління регіональним розвитком туризму / В.Ф. Семенов, В.Г. Герасименко, Г.П. Горбань; за ред. В.Ф. Семенова. – Одеса-Сімферополь: ВД «АРІАЛ», 2012. – 340 с.
35. Туризм у Рівному та області: досягнення та плани на майбутнє [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://rivne.media/news/turizm-u-rivnomu-ta-oblasti-dosyahnennya-ta-plani-na-maybutne>
36. Управління культури і туризму Виконавчого комітету рівненської міської ради [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://culture-rivne.com.ua/tourism>
37. У Рівному презентовано тактильну карту туристичних об'єктів<http://retrovivne.com.ua/u-rivnomu-presentovano-taktilnu-kartu-turistichnih-ob-iektiv/>
38. Програма охорони культурної спадщини у місті рівному на 2012 - 2015 роки паспорт програми [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://culture-rivne.com.ua/info/10-programa-ohorony-kulturnoi-spadshhyny-u-misti-rivnomu-na-2012---2015-roku-pasport-programy>
39. Управління економіки міста виконавчого комітету рівненської міської ради [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://economy.rv.ua/ecologiczny-pasport/>
40. Чудновский А. Д. Управление индустрией туризма : учебное пособие. – 2-е изд. / А. Д. Чудновский, М. А Жукова, В. С. Сенин. – М. : КНОРУС, 2005. – 448 с.
41. Шабалина Н. В. Эволюция представлений о туристско-рекреационном потенциале как основе формирования и развития туристско-рекреационных систем / Н. В. Шабалина, В. С. Власов // Туризм и рекреация: фундаментальные и прикладные исследования : сб. трудов межд. научн. конф. – М. : Советский спорт, 2008. – С. 391- 399.

42. Юхновська Ю.О. Методичні підходи до оцінювання туристичного потенціалу України та регіонів /Юхновська Ю.О.
43. Шепетюк С.М. Рекреаційно-туристські ресурси як основа туристично-рекреаційних послуг / С.М. Шепетюк // Туристична освіта в Україні:проблеми і перспективи: Зб. наук. праць. – К.: Тонар, 2007.

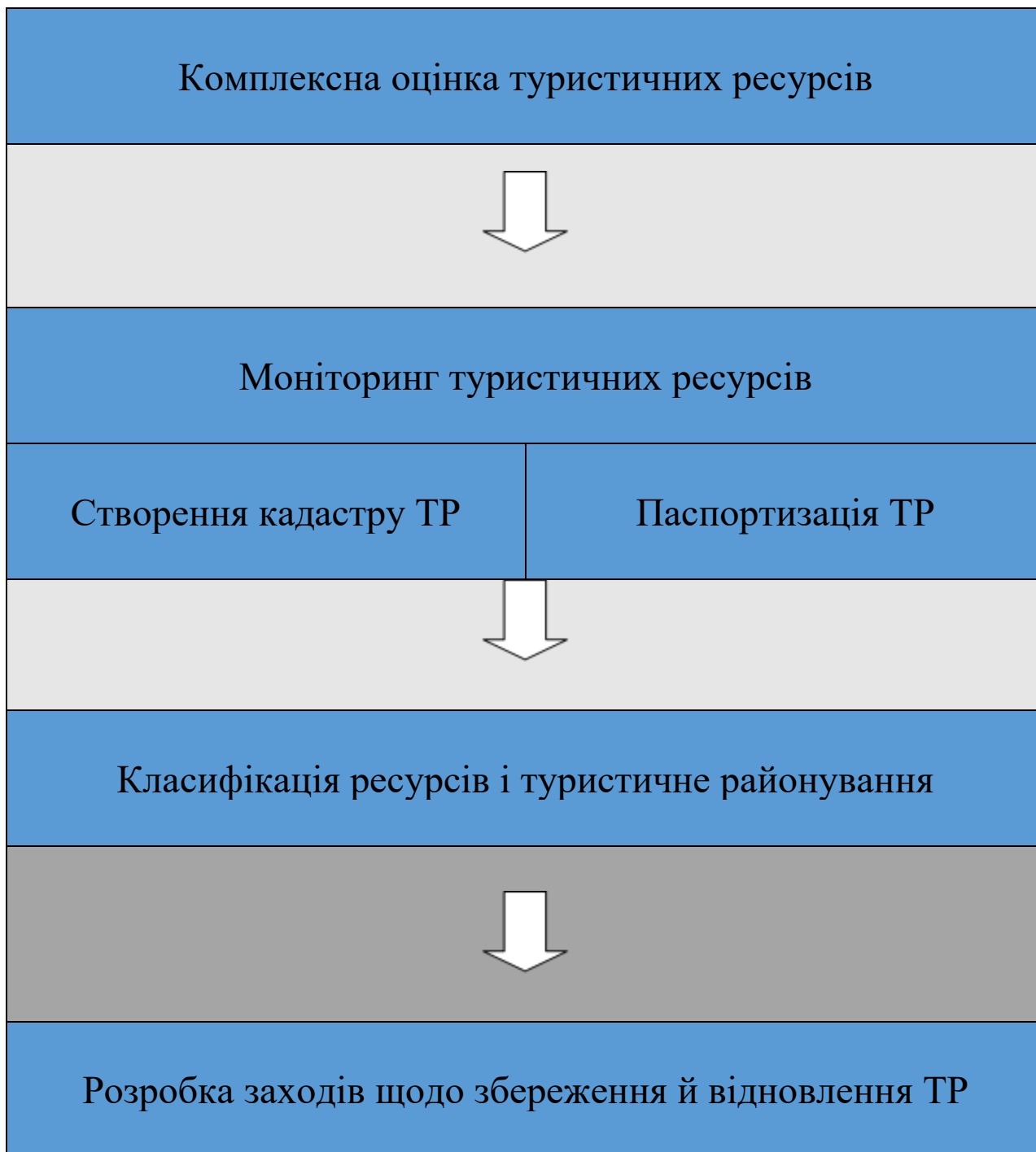

Рис.1. 1. Модель комплексної оцінки туристичних ресурсів [5]

Комплексна оцінка туристично-рекреаційного потенціалу території

Природо-ресурсні умови	0,31
Інфраструктура	0,26
Економічні умови	0,37
Соціальні умови	0,55
Комплексна оцінка	0,38
Бали	2,5

